

Bedrijvigheid in Soest

Door Paul Verhoeven en Rene van Hal

Bij de start van HVS waren de omstandigheden nogal anders dan wat we tegenwoordig zien. De economische omstandigheden in Nederland waren in de tachtiger jaren zorgwekkend. Er was sprake van een forse economische depressie met veel werkloosheid. Ook de Soester bevolking werd geraakt door de verminderde werkgelegenheid. Voor instromers op de arbeidsmarkt was het moeilijk om een vaste baan te vinden. In 1983 en 1984 was meer dan 10% van de Nederlandse beroepsbevolking werkloos.

Ook in financieel opzicht ging het Nederland niet voor de wind. Het geld werd te gemakkelijk uitgegeven. Door economen werd het beleid aangeduid als 'Dutch disease'. De overheidstekorten liepen fors op en dwongen tot bezuinigingen. De overheid bespaarde op de salariskosten met het plan Bestek 81; gemeenten bezuinigden op allerlei uitgaven. Op hypothecaire leningen rekende de banken bijna 13 procent rente. De prijs van een woning daalde sterk door een afnemende vraag en de hoge financieringslasten.

Veertig jaar later zitten we midden in de Covid-19 crisis, waarvan geen mens kan voorspellen hoe dat zal aflopen. Nog nooit werd een aanzienlijk deel van de economie platgelegd en werden zulke drastische steun-

maatregelen getroffen voor bedrijven en zelfstandigen. Een sterk oplopend tekort op de nationale rekeningen, verlies aan werkgelegenheid, bedrijven als KLM moesten vrezen voor hun toekomst en is er binnen de Europese Unie een forse discussie over de wijze waarop aan de lidstaten die het moeilijke hebben financiële hulp wordt verleend. Maar de rente staat op nul procent en er is zelfs sprake van negatieve rente ofwel bijbetalen door de spaarders. Zoals Bredero al zei; 'het kan verkeren'.

Detailhandel in Soest 1980-2020

Ook in Soest heeft de bedrijvigheid zijn ups en downs gekend. Discussies over winkelgebieden, industrieterreinen, woningbouw en andere aspecten binnen de kaders van de ruimtelijke ordening blijven de gemeenteraden bezighouden.

In 1980 was er nog sprake van een diversiteit aan plaatselijke middenstand. Bijna elke wijk in Soest kende zijn eigen winkelgebiedje waar je voor je dagelijkse boodschappen terecht kon: voor een melkboer, een bakker, een slager, een kruidenier e.a.

Nadat eind jaren '70 de plannen voor een weg over De Engh met een centrumplan rondom Station Soest-Zuid definitief in de ijskast waren beland, startte de discussie over het concentreren van winkels in winkelgebieden.

Soest koos voor twee winkelpolen met daarnaast ondersteunende wijkwinkelcentra in Smitsveen en in Overhees. Verder nog buurtgerichte winkelvoorzieningen in Soestdijk, Klarwater (Honsbergen) en Soest midden.

Wat betreft het winkelaanbod in Soest zien we in de afgelopen periode een ontwikkeling dat de landelijke winkelbedrijven steeds meer een plaats krijgen in de winkelcentra ten koste van de kleine plaatselijke winkelier. De supermarkten integreren zoals in de Smits-hof is gebeurd de bakker, groenteboer, slager e.a. in hun winkel en breiden daarmee de omvang in vierkante meters verkoopvloeroppervlak uit. De verschillende banken hadden soms zelfs kolossale vestigingen in bijna alle winkelcentra. Al enige jaren neemt het aantal vestigingen van banken in ijltempo af. De komst van een HEMA-vestiging naar Soest heeft ook veel discussie opgeleverd. Dat ging niet alleen om de grootte van de vestiging maar ook om het assortiment. Dat heeft er toe geleid dat bij de vestigingen van de HEMA in Soest geen kenmerkende HEMA-worst en -gebak wordt verkocht. Een andere opvallende ontwikkeling is de komst van een diversiteit aan kleding- en speelgoedzaken veelal vanuit landelijk opererende concerns. De doorstroom van dit soort winkels is enorm. Zeker de laatste tien jaar gaan concerns failliet, maken een doorstart en redden het uiteindelijk niet. Vandaar dat er in sommige perioden nogal eens wat leegstand is, die met een outletzaak soms weer tijdelijke gevuld is.

Ontwikkeling van "Hartje Zuid"

In 1980 bepaalde het busstation in Soest zuid het beeld. Op de Soesterbergsestraat waren diverse winkels gevestigd. Er was sprake van een redelijk aanbod maar ook van een tamelijk grote spreiding. De Centra supermarkt was nabij de splitsing met de Birkstraat

gevestigd. In het pand waar nu Scapino zit was ook een levensmiddelenwinkel gevestigd. Verder kon de consument terecht bij diverse ambachtelijke bedrijven voor groente en fruit, brood en banket en verse vleeswaren. Ook niet dagelijkse goederen werden verkocht zoals fietsen, verf- en behang, naaimachines etc.

Besloten werd dat Soest-Zuid zich zou ontwikkelen tot een volwaardig winkelcentrum met een breed aanbod. De spade ging in de grond voor de bouw van een nieuw centrum met een breed aanbod.

In de achterliggende jaren is het winkelaanbod verder gegroeid met de bouw van een extra vleugel bij het parkeerterrein en uitbreiding van het winkelbestand een beide zijden van de Soesterbergsestraat.

Soest midden

Richting Birkstraat/Kerkstraat was vroeger een winkelstrip met onder meer een ambachtelijke slager, Welkoop en een Chinees Indisch restaurant. En voor de oude kerk natuurlijk de winkel van Van Dam. Het pand is gesloopt en de winkels zijn verplaatst naar de Birkstraat.

Lange tijd was bakker Dogterom aan de Torenstraat een bekende plek voor ijsliefhebbers. De foto hierboven is afkomstig uit archief Eemland.

Ook zien we op de achtergrond nog een drogisterij en verder woningen. Nu is in het pand van Dogterom een kleding reparatiebedrijf gevestigd. Het pand van de drogist is de locatie van Makker; voor hoortoestellen. We gaan verder via de Middewijkstraat naar de Steenhoffstraat. Op de hoek van de Molenstraat was ook toen al een horecabedrijf gevestigd. Feitelijk is de plek al heel lang bekend als horecapunt. Aan de andere kant opende later cafeteria 't Klompje zijn deuren. De

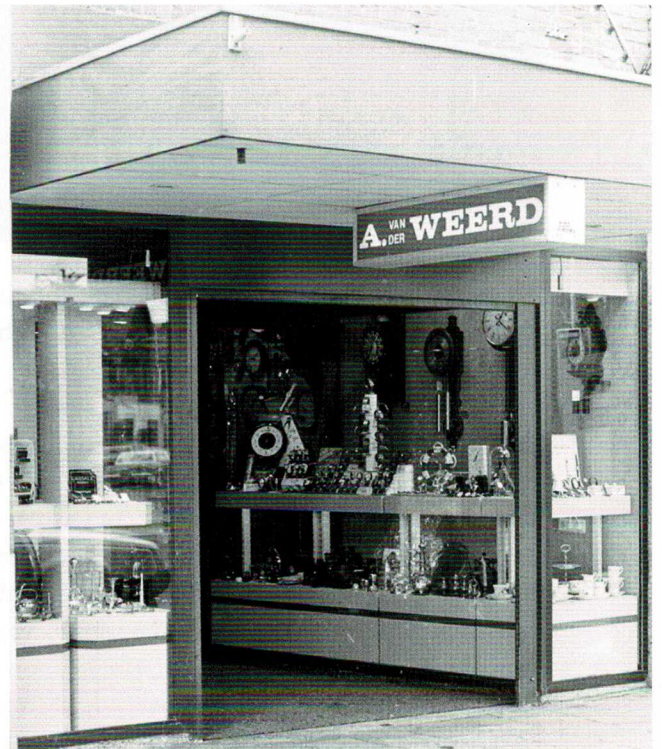

Kleine Witte werd De Oude Enghe en was lange tijd een uitgaansplek voor jong Soest. Tot 1 uur in de nacht want dan ging de deur op slot en kon je voor de locatie een grote rij taxi's zien die de nog niet uitgevierde jeugd naar oorden bracht waar de horeca langer open mocht blijven.

Een stukje de Molenstraat op was de drogisterij van mevrouw Riemers-De Wit gevestigd. En daar achter een van de eerste prijsvechters in levensmiddelen; de Gemar; nu de locatie van de Boni supermarkt.

Tot begin tachtiger jaren was de Steenhoffstraat nog zo'n typisch buurtwinkelgebied, met een supermarkt van Kerver en slagerij Duwel, bakker Van Senten en melkboer Jensma. En daar tussenin café 't Luykje. Ook toen al een trekpleister voor jong Soest. De tegenhanger was café De Kuil op het Kerkplein die vooral wat ouder publiek trok en waar regelmatig kaartavonden (klaverjassen) werden gehouden.

Vandaag de dag is de Steenhoffstraat een horecagebied met tapas, Italiaans eten en ook nog steeds het Luykje, dat nu meer een eethuis is dan een café. Op het Kerkplein is ook de Kuil nog steeds actief. Ze hielden het zelfs langer uit dan de Rabobank. Die is veranderd van een volwaardig bankkantoor tot een servicepunt.

De bovenverdieping is recent omgebouwd tot appartementen.

Na een zo'n 200 meter komen we langs fietsenzaak De Witte Pompen. De benzinepompen zijn verdwenen, maar u kunt er nog altijd terecht voor een fiets. Verderop zat op de hoek van de Raadhuisstraat de tabakszaak van Ton Bon. Tegenwoordig is het een eethuis met een klein terras. Voorheen was dat het Oude raadhuis en nu Eetcafé Royal.

Een van de oude bekende zaken was natuurlijk De Gouden Snaar. Menig Soester kocht daar zijn vinyl; de singles en de elpees. Daarnaast handelde het bedrijf in afspeelapparatuur. Dat zijn ze nog lang blijven doen trouwens. Nog steeds kunt u op het adres terecht voor Hifi apparatuur.

Vervolgens was net voor de spoorwegovergang het Postkantoor gevestigd. In 1980 nog een centraal punt waar veel postverkeer werd afgehandeld. Door digitalisering van de samenleving is het postaanbod zeer sterk gekrompen en was de exploitatie van postkantoren niet meer lonend. In het gebouw is tegenwoordig een modezaak gevestigd.

Naast het Postkantoor vonden we het VVV kantoor en een reisbureau. Na de nieuwbouw is naast het VVV-kantoor (dat inmiddels gesloten is) een vestigingspunt van de Wereldwinkel.

Aan de overkant was het gemeentehuis met daarnaast nog een houten opstal dat dienst deed als trouwzaal. Over het spoor was het politiebureau. Groei van de gemeente en de diensten van de instellingen noopte ertoe om nieuwbouw te plegen op de Dalweg. Beide oude locaties zijn nu in gebruik als woonruimte. De naam Batenburg herinnert ons nog aan de tijd dat in het gebouw huisarts Batenburg woonde en werkte.

Over het spoor door naar de Van Weedestraat; het pand op de hoek is nu van Freewear gevestigd. In de tachtiger jaren zat daar de SNS bank.

Verderop was op de hoek van de Lindenlaan de drukkerij van Immerzeel gevestigd. Enige tijd was het in gebruik als beddenzaak, maar nu is het een modewinkel. De karakteristieke kenmerken van het pand zijn goed bewaard gebleven.

Aan de andere kan van de straat is de ING bank gevestigd. Niet het mooiste pand van het gebied maar wel heel herkenbaar.

Langs de Korte Middelwijkstraat, heel vroeger was de naam Teut, komen we op de Korte Brinkweg. Onder het spoor door zijn we op de locatie waar een van de bekendere Soester bedrijven ooit is gestart. De heer Van de Deijssel begon daar met Procar. Later verhuisde het bedrijf naar het industrieterrein en sinds 2007 eigendom van het Zweedse Kemetyl.

Van Weedestraat

Het bestaande winkelgebied Van Weedestraat (lopende vanaf de Steenhoffstraat, via de Van Weedestraat naar een stuk van de Burgemeester Grothestraat) werd versterkt alhoewel de doorgaande weg telkens weer een belemmering was en nog steeds is om er een “levend” winkelcentrum zonder auto’s van te maken. Verschillende plannen moesten dit winkelgebied aantrekkelijker maken. Dit leidde tot verhitte politieke discussies waarbij parkeren, wel of niet omleggen van de doorgaande weg door de aanleg van een noordelijke rondweg, een extra dimensie gaven om politieke tegenstellingen in Soest. Deze punten vertaalde zich direct naar verkiezingsitems. In de afgelopen 40 jaar heeft dat wel enkele malen geleid tot een herinrichting waarbij de laatste grootschalige herinrichting in 2013 feestelijk geopend is.

Links zat vroeger snackbar La Route; In dit gebouw is nog steeds een cafetaria en ijssalon gevestigd. Opvallend is de wat hogere ligging ten opzicht van de weg.

Bij de F.C. Kuypersstraat was op de hoek met de Van Weedestraat een vestiging van Albert Heijn. Toen nog met de maat van een huidige buurtsuper. De afmeting van de winkel is nog steeds goed te zien want tegenwoordig is daar EkoPlaza gevestigd.

Het kruispunt met de Stadhouderslaan en het Nassauplantsoen is fors veranderd. De ABN-Amro, de Lindenhof, sportzaak van Dam en reisbureau Gerth. Weliswaar de een wat meer dan de ander, maar wel allemaal gewijzigd. Net als de voortzetting van de straat richting Nieuwerhoek; het begint zowaar op een winkelstraat te lijken.

Veertig jaar geleden vonden we daar o.a. nog slagerij van Asch, groentezaak Dasselaar, banketbakker Verkleij en Schoenmaker elektronica. Dit gedeelte is afgebroken en daarvoor in de plaats zijn nieuwe winkelpanden met appartementen gebouwd.

Aan de andere kant was de Guco gevestigd. Dat pand heeft lang leeggestaan nadat Scheer en Foppen failliet is gegaan, sinds enige tijd is daar een winkel van Spulenhulp gevestigd.

Zoals eerder vermeld in dit artikel heeft de Van Weedestraat zich in de achterliggende veertig jaar verder ontwikkeld tot winkelgebied met een behoorlijke diversiteit in het aanbod. En diverse nieuwbouwprojecten zoals bij Verkleij, Schoenmaker, en natuurlijk de HEMA en de AH. Als we terugkijken in de tijd zien we nog wel wat herkenbare punten zoals Mets (inmiddels ook verdwenen) en het gebouw waar Alfa Alblas dealer zat. Nu trouwens een vestiging van de Action.

Richting Soestdijk passeren we na wederom wat horeca de nog altijd aanwezige brillenzaak van Hulleman. Aan de overzijde daarvan zit nu de Xenos maar was lange tijd de winkel van Expert voorheen Schoenmaker.

Op de hoek van de Burgemeester Grothestraat en de Heuvelweg komen we langs een bekende locatie uit de jeugd van veel oudere Soesters. Ooit een bioscoop, later een dancing onder de naam Heksenketel en vervolgens een Chinees restaurant. De bioscoop was bekend vanwege de mogelijkheid om gratis de filmzaal binnen te komen en tijdens een lezing van de HVS bleek dat meerdere mensen dat wisten in hun jonge jaren.

Dan volgt autobedrijf Van Dolderen, een van de oudere garagebedrijven in Soest. Voorheen dealer van Toyota en tegenwoordig nog steeds gespecialiseerd in dat merk. Nog een stukje doorrijden en dan komen we uit op de rotonde bij de Vredenhofstraat met daaraan gevestigd de aloude garage van Stam. Waarschijnlijk minstens zo bekend ook de ijssalon Bemer, bij velen nog steeds ook bekend als Regnerie; die naam is bij oudere Soesters erin gebakken lijkt het.

Op de hoek met de Koninginnelaan was ooit een zelfbedieningszaak gevestigd van Zoetelief. Toen nog een Centra. Tegenwoordig zijn daar een kapper en stomerij gevestigd.

We komen aan bij de Koninginnelaan. Een duidelijke wijkgericht winkelgebied met in de loop der tijd afnemende vershandel en daarvoor in de plaats een diversiteit aan mode, electronica, verzorgingsmiddelen en zakelijke diensten. Bekende bedrijven waren natuurlijk Klomp verhuur met en zonder chauffeur en drogisterij De Pil. Een bekende uitgaansgelegenheid was de Queensclub. Ook café 't Hartje was bekend omdat het er soms ruig aan toe kon gaan.

Smitsveen en Overhees

De twee wijkwinkelcentra zijn de Smitshof en de Tamboerij in Overhees. Beide centra hebben als beeldbepalend bedrijf een AH vestiging. In 1980 was dat voor Smitshof nog een vestiging van Enkabe. Na de overname door Kerver jr. werd het een vrijwillig filiaalbedrijf van Albert Heijn. Nog steeds is het een AH, maar niet meer in handen van een zelfstandige ondernemer maar gewoon een filiaal van de landelijke organisatie.

Smitshof zag slagerij Bakker vertrekken, alsmede een bloemenwinkel, bakkerij Van Buuren en de winkel van Van den Broek (speelgoed en huishoudelijke artikelen). De opticien is gebleven net als drogisterij Kok. Een nieuwe ondernemer is de winkel in buitenlandse levensmiddelen en groente en fruit. Waar ooit Zwiers zijn Shell station exploiteerde zit nu een vestiging van LIDL.

Op de hoek van de Molenstraat en de Nieuweweg vinden we nog altijd vishandel 't Hoekje. Tot vorig jaar nog bijna in de oorspronkelijke staat van lang geleden, maar inmiddels verbouwd tot een mooie en frisse winkel met een heel rijk assortiment aan visgerechten.

De Molenstraat was de locatie van Leertouwer met zijn bromfietsen. Dit bedrijf verplaatste naar industrieterrein de Nieuwe Gracht en is de specialist in scooters en brommers voor Soest.

Het winkelcentrum in Overhees heet eigenlijk de Tamboerijn. Hoeveel mensen zouden dat weten? In aanvang was het winkelaanbod een noodsupermarkt van 4=6. Na de bouw van de winkels viel de keuze op een vestiging van Jacques Hermans, mede omdat het hoofdkantoor daarvan was gevestigd in Soest. Later werd de supermarkt omgedoopt tot A&P en vervolgens werd het C1000. Alweer geruime tijd is het Albert Heijn die Overhees voorziet van levensmiddelen. Nog steeds is het een leuk en gevarieerd winkelgebied met een aardige diversiteit in het aanbod.

Hiermee beëindigen we ons rondje Soest. Natuurlijk is er veel meer gebeurd op zakelijk gebied in Soest in de achterliggende veertig jaar. Een volledige opsomming is niet mogelijk. Wellicht dat we later dit jaar veel meer over het bedrijfsleven in Soest kunnen lezen. We

verwachten een boek over dat onderwerp in de loop van 2020. De schrijvers Peter Beijer en Lex Bergers zijn druk bezig met dat boek.

Industrie

Al eerder stond dat de industrie veel wijzigingen onderging in de achterliggende veertig jaar. Dat de uitbreiding van industriële activiteiten niet altijd van een leien dakje ging blijkt uit de actieve rol van bewoners. Onder de naam "Soestdijk geen Stankwijk" is menig bezwaarschrift ingediend. De actiegroep was zeer actief in het bewaken van de leefbaarheid van de wijken Soestdijk en 't Hart.

Inmiddels is de industrie met het gebied de Nieuwe Gracht sterk uitgebreid en kent Soest een redelijke zelfvoorzienende werkgelegenheid. Slechts 40 jaar geleden was in de jaarlijkse onderzoeken van de Kamer van Koophandel nog wel eens een aandachtspunt.

Belangrijke groeiers in Soest in de achterliggende jaren waren Transportbedrijf Ben Becker (o.a. ook door zijn overname van Transportbedrijf Roest) en Keune haarcosmetica. Bedrijven als Yves Rocher, Foxboro en TBS hebben om verschillende redenen hun activiteiten in Soest ingekrompen of zijn zelfs helemaal verdwenen.

In de autosector zagen we veel bedrijven verdwijnen uit Soest. Op de Kerkstraat en Soesterbergsestraat verdwenen de VW en Audidealer, Peugeot Vlug sloot de deur, Opeldealer Houdijk werd Nefkens. Ford Eemland sloot de vestiging op de hoek van de Dalweg. Mazda werd vertegenwoordigd door autobedrijf Karworczik. Het bedrijf is nog steeds actief als autovakmeester De Soester op de hoek van de Laanstraat en de Kostverlorenweg.

De overlever in deze sector is Auto Smeeing. Destijds vooral bekend als dealer van het merk Fiat maar inmiddels niet meer merkgebonden en nog altijd actief op de Koningsweg. Onder de naam Profil verkoopt Smeeing nu ook tweewielers.

Ook in Soestduinen waren bedrijven actief. Gedurende lange tijd was Chemco de grootste werkgever van Soest. De locatie is echt onherkenbaar! Nu staan er kapitale villa's op het terrein.

Soesterberg zag in het laatste decennium het dorpsgezicht sterk veranderen. Het ingraven van de provinciale weg en de aanleg van een park, nieuwbouw van een supermarkt, waarbij de voormalige super leeg

bleef staan. Verplaatsing van bedrijven naar een terrein nabij de aansluiting met de A28. De wijzigingen zijn mede het gevolg van het beleid rood voor groen, waarin de bescherming van de natuur en het invullen van locaties voor woningbouw en industrie vorm kregen. In het artikel over Soesterberg leest u meer over de ontwikkelingen van het dorp in de afgelopen 40 jaar.

